

Kriminologické aspekty trestné činnosti cizinců je oblast, které se dosud nedostalo podrobnějšího zpracování.

Je to ovšem oblast nesmírně zajímavá, neboť právě zde se stýkají regulativní prvky, ovlivňující chování cizinců, s regulativními prvky, které působí na majoritní obyvatelstvo. Jejich porovnáváním, resp. porovnáváním chování cizinců v pro ně novém prostředí s chováním místních obyvatel za přibližně týchž podmínek lze vypožorovat vlivy různých regulativních systémů, zahrnovaných jinak do dosti obtížně rozlišitelných pojmů „komplexů vlivů a podmínek“, „rámců a vzorců chování“, „oblasti morálky“ apod.

Pojetí jednotlivých vlivů jako regulativních prvků umožňuje použít na zpracování jejich velkého množství množinovou algebru, která práci s nimi zjednodušuje a umožňuje jejich vícestupňovou analýzu.

Obecně lze konstatovat, že na cizince působí v místě jejich nového pobytu tytéž regulativní prvky, jako na usedlé obyvatelstvo. Na rozdíl od tohoto jsou ale cizinci ovlivněni některými významnými regulativními soubory (složitými prvky), které na místní obyvatele nepůsobí - vlastní migrace a v určité míře i důvody, na základě kterých se k migraci rozhodli. Významnými systémy, které fakticky regulují chování cizinců, jsou systémy sociální, finanční, právní a bezpečnostní. Ostatní množiny regulativních prvků se uplatňují ve větší míře pouze za specifických podmínek a nebo je jejich působení obdobné jako u domácího obyvatelstva. Některé prvky působí na cizince odlišně (např. účinky státní správy, která bývá někdy chápána cizinci velmi negativně) a některé prvky jsou modifikovány dalšími - např. vliv právního systému a státní správy je citelně ovlivněn jazykovou znalostí.

Zcela bylo upuštěno od hodnocení vlivu regulativního souboru výchovy, pravděpodobněji úplně nejdůležitějšího regulativního systému pro chování jednotlivce i skupin obyvatelstva, protože v jakékoli dostupné literatuře je výchova pravidelně směřována se vzděláním a absencí výsledků specificky zaměřených pokusů či zkoumání nelze ničím nahradit. V literatuře se zmíněk o trestné činnosti cizinců vyskytuje poskrovnu, autoři se převážně zabývají obecnější kategorií migrantů. Obecného zpracování otázek migrace se této dosud nedostalo, teoretický rozbor a analýza v kapitole Migrace a cizinci je patrně první svého druhu. Další zmínky, částečně se dotýkající problematiky cizinců, lze nalézt v sociologicky orientovaných dílech, které se ale věnují natolik specifickým problémům, že použití jejich závěrů na sociálně tak rozličnou minoritu, jako jsou cizinci, je obvykle dosti problematické.

Bez ohledu na určité meze využitelnosti statistik týkajících se cizinců, dané zvýšenou mírou latentní kriminality právě u této kategorie obyvatelstva, je jejich znepřístupnění (resp. zákaz vykazování cizinců jako samostatné kategorie)

krokem zpět v oblasti rozpoznávání specifických vlivů, které podporují úroveň jimi páchané kriminality a vedou i k jejich viktimizaci.

Z údajů, publikovaných ve statistikách do roku 2002, vyplývá, že nejčastějšími pachateli v České republice jsou z cizinců Slováci, následováni Ukrajinci, Vietnamci a poté občany balkánských států. Mírně odlišná je situace ve věznicích, kde nejčastěji vyskytující se národnosti jsou Ukrajinci. Značně vysoký podíl cizinců na nejzávažnější trestné činnosti (vraždy, loupeže) ukazuje na aktivní působení skupin organizovaného zločinu.

Uplatnění cizinců v oblasti tzv. organizované kriminality je specifické a vykazuje na jedné straně značnou úroveň profesionality a organizovanosti, na druhé straně velké množství sociálně slabých jedinců vytváří zdroj levné a pro kriminální jednání zneužitelné pracovní síly. Hierarchická postavení v rámci těchto skupin se mohou přenášet i do výkonu trestu odnětí svobody.

Trestná činnost cizinců je nepochybně velmi významným elementem v životě soudobých moderních společností a lze očekávat, že její význam v nejbližších letech nebude klesat. Její poznání a porovnání s kriminalitou páchanou tuzemci umožňuje zároveň rozlišit působení určitých prvků, které ovlivňují míru deviantního chování ve společnosti obecně.